

Info website nota ruimte 27 april 2004
Groene hart
<http://www2.vrom.nl/notaruimte>

Paragraaf 4.2.6

Ontwikkelingsprogramma Groene Hart

In het Groene Hart is aandacht nodig voor een ontwikkelingsgerichte en gebiedsgerichte benadering. Naast de landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden van dit gebied, moeten de economische en toeristisch-recreatieve aspecten, alsmede de betekenis die het gebied heeft voor wonen en werken, worden betrokken. Uitgangspunt voor het programma is een kwaliteitszonerings met een indeling in deelgebieden: soms gericht op groene ontwikkeling met beperkingen voor bouwactiviteiten en ontwikkeling van de bestaande steden en dorpen, soms gericht op kwaliteitsverbetering en aanbod van ontwikkelruimte

Het programma geeft invulling en uitwerking aan de kwaliteitszonerings. In aansluiting op [paragraaf 3.4.3](#) zijn er de volgende specifieke opgaven:

- Duurzaam behoud van de kwaliteiten in de veenweidegebieden. Er zijn scherpe en robuuste keuzen nodig om de kwaliteiten van het veenweidelandschap duurzaam te behouden. Voor het beheer is behoud van grondgebonden veeteelt een voorwaarde;
- Goede samenhang met de ontwikkeling van de Stelling van Amsterdam (gebaseerd op de internationale richtlijnen voor het Werelderfgoed) en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (uitgaande van het zogenoemde 'Linieperspectief Panorama Krayenhoff') en met de ontwikkeling van de Natte As (zie [paragraaf 3.3.3](#));
- Behoud en versterking van de economische vitaliteit van het gebied. Dit vraagt om ontwikkeling van nieuwe economische dragers;
- Benutting van de kansen die het water biedt. De deelstroomgebiedsvisies moeten worden uitgevoerd;
- Benutting van functiecombinaties met wateropgaven;
- Integratie en snelle uitvoering van de lopende strategische Groene Hartprojecten.

Voor versterking en ontwikkeling van het karakter van het Groene Hart is een scherpe, uitvoerbare definitie van de ontwikkel- en ontwerpogave onmisbaar, net zoals een effectief ruimtelijk en financieel instrumentarium en een sterke organisatie.

De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht zullen in opdracht van het rijk en in overleg met andere betrokkenen (verenigd in het Bestuurlijk Platform Groene Hart) een 'Ontwikkelingsprogramma Groene Hart' opstellen dat uitwerking geeft aan het ontwikkelingsperspectief voor het Groene Hart. Dit programma biedt het kader voor investeringen. Het rijk zal als opdrachtgever inhoudelijk en financieel actief betrokken blijven en op basis van de resultaten van het ontwikkelingsprogramma, afspraken maken over de financiering van de ontwikkelingen en de eventueel benodigde andere instrumenten en het zal de ontwikkelingen monitoren.

Voor uitwerking van de inzet van het rijk wordt verwezen naar de Uitvoeringsagenda Nota Ruimte.

Het Bestuurlijk Platform Groene Hart heeft al een mogelijke invulling voor de kwaliteitszonerings gepubliceerd (zie ook [paragraaf 4.2.3](#) en kaart F). Het gebied tussen Leiden en Alphen aan den Rijn is daarin aangegeven als een transformatiezone met ontwikkelruimte, dat wil zeggen met mogelijkheden voor kleinschalige bebouwing die dient ter versterking van de landschappelijke structuur. Als onderdeel van de opdracht voor de opstelling van het Ontwikkelingsprogramma Groene Hart wordt een gebiedsuitwerking gemaakt voor deze zone. Specifiek moet rekening worden gehouden met de aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke waarden en het 'ja, mits'-regime dat in het Groene Hart, net als in elk ander nationaal landschap, geldt. Deze uitwerking moet worden afgestemd op de uitwerking Haarlemmermeer e.o..

Robuuste ecologische verbindingen

De verwachte klimaatverandering zal gevolgen hebben voor de natuur en de soortensamenstelling in Nederland. Zuidelijke soorten zullen hun opwachting maken aan onze grenzen, bestaande inheemse soorten zullen noordwaarts trekken. Om deze verschuiving door te geleiden is het van belang ecosystemen aan elkaar te koppelen. De huidige, netto EHS is te versnipperd en onvoldoende samenhangend om als robuust systeem te kunnen functioneren en om de verwachte klimaatsveranderingen op te kunnen vangen.

Om de ruimtelijke samenhang van de EHS op nationaal en internationaal niveau te verbeteren, realiseert het rijk samen met de provincies als onderdeel van de EHS een aantal robuuste verbindingen. De robuuste ecologische verbindingen hebben als functie natuur, met uitzondering van de delen die door middel van agrarisch beheer worden gerealiseerd en delen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam.

Voorzover de ecologische functie dit toelaat dragen ze ook bij aan de versterking van de landschappelijke en cultuurhistorische identiteit, meer natuur bij de stad, een duurzaam waterbeheer en betere toeristisch-recreatieve mogelijkheden.

Het betreft de volgende verbindingen:

1. Noordelijke Natte As
2. Drents plateau - Zuid-Twente
3. Veluwe - Noordoost-Twente
4. Veluwe - Utrechtse Heuvelrug
5. Veluwe - Achterhoek
6. Westelijke Natte As
7. Biesbosch - Zeeuws Vlaanderen
8. Oostvaardersplassen - Veluwe - Duitsland
9. Beerze
10. Schinveld - Mook
11. Nieuwe Hollandse Waterlinie
12. Poorten van de Veluwe

Bovengenoemde twaalf robuuste ecologische verbindingen (met een totale oppervlakte van ca. 27.000 hectare) worden gerealiseerd, via aankoop, agrarisch natuurbeheer en particulier natuurbeheer, waarbij de vereiste natuurkwaliteit in dat betreffende deel van de EHS het uitgangspunt vormt. Het beleid is erop gericht dat de robuuste verbindingen in 2018 zijn afgerond. De realisatie van de robuuste verbindingen wordt gefaseerd uitgevoerd. Binnen de bruto begrenzing, zoals aangegeven op kaart 4, worden de robuuste ecologische verbindingen door de provincies netto begrensd en opgenomen in het streekplan. Op de bruto begrenzing is een planologische basisbescherming van toepassing, die is gericht op voorkoming van onomkeerbare ingrepen. Zodra de netto-begrenzing is vastgesteld door de provincie, geldt het 'nee, tenzij' regime van de EHS. Ten behoeve van een tijdige realisatie vraagt het rijk de provincies om de natuur- en beheersgebiedsplannen voor 2008 aan te passen.

Een aantal verbindingen wordt slechts indicatief aangeduid op de kaart. Het betreft de Poorten van de Veluwe, de Poort bij Elst (Utrecht), de verbindingen Oostvaardersplassen-Veluwe-Duitsland, de Centrale Poort (westelijke Natte As) en het nog onvoldoende uitgewerkte deeltraject Nieuwkoop-Breukelen (westelijke Natte As). Dit deeltraject Nieuwkoop-Breukelen bevat twee alternatieven, die voorlopig beide worden beschermd. In 2004 wordt een keuze gemaakt voor het definitieve planologische traject en komt het alternatief te vervallen. Wat betreft de Poorten en de verbindingen Oostvaardersplassen-Veluwe-Duitsland, is pas sprake van de planologische basisbescherming, wanneer tussen rijk en provincie(s) over de bruto-begrenzing overeenstemming is bereikt.

De robuuste verbinding dient een samenhangend geheel te zijn dat is opgebouwd uit ecologische en landschappelijke elementen en dat natuurkernen met elkaar verbindt. Ten behoeve van de ecologische functie van de robuuste verbindingen verwacht het rijk dat provincies bij de begrenzing en de realisatie rekening houden met de ecologische eisen voor uitwisseling van soorten die in de te verbinden natuurgebieden voorkomen. Waar mogelijk wordt met de robuuste verbindingen aangesloten op de natuur in het buitenland, zodat een internationaal ecologisch netwerk kan ontstaan.

Tevens wordt waar mogelijk ruimte geboden voor landschappelijke, cultuurhistorische, toeristisch-recreatieve en hydrologische medefuncties en wordt aangesloten op ontsnipperingsmaatregelen van rijkswegen, spoor- en vaarwegen, die worden uitgevoerd in het kader van het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO).

Paragraaf 3.4.3 (fragment)

Nationale landschappen

Nationale landschappen zijn gebieden met internationaal zeldzame of unieke en nationaal kenmerken de landschapswaliteiten, en in samenhang daarmee bijzondere natuurlijke en recreatieve kwaliteiten. Landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten van nationale landschappen moeten behouden blijven, duurzaam beheerd en waar mogelijk worden versterkt. In samenhang hiermee zal de toeristisch-recreatieve betekenis moeten toenemen. Binnen nationale landschappen is daarom 'behoud door ontwikkeling' het uitgangspunt voor het ruimtelijk beleid. De landschappelijke kwaliteiten zijn medesturend voor de wijze waarop de gebiedsontwikkeling plaatsvindt. Uitgangspunt is dat de nationale landschappen zich sociaal-economisch voldoende moeten kunnen ontwikkelen, terwijl de bijzondere kwaliteiten van het gebied worden behouden of worden versterkt.

In algemene zin geldt dat binnen nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn, mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of worden versterkt ('ja, mits'-regime). Binnen nationale landschappen is ruimte voor ten hoogste de eigen bevolkingsgroei (migratiesaldo nul). Op basis hiervan maken provincies afspraken met gemeenten over de omvang en locatie van woningbouw. Nationale landschappen bieden daarnaast ruimte voor de aanwezige regionale en lokale bedrijvigheid. Ook hier maken provincies en gemeenten afspraken over aard en omvang van locaties voor bedrijventerreinen. Maatvoering, schaal en ontwerp zijn bepalend voor behoud van de kwaliteiten van deze landschappen. Om die reden zijn grootschalige verstedelijkingslocaties en bedrijventerreinen, nieuwe grootschalige glastuinbouwlocaties en nieuwe grootschalige infrastructurele projecten niet toegestaan. Waar deze ingrepen redelijkerwijs, vanwege een groot nationaal belang onvermijdelijk zijn, dienen mitigerende en compenserende maatregelen - zoals inpassing en grote aandacht voor ontwerp kwaliteit - te worden getroffen.

Het begrip 'grootschalig' moet gerelateerd worden aan de aanwezige kernkwaliteiten en aan het reeds aanwezige verstedelijkingspatroon en het -volume. Zo kan in relatief onbebouwde landschappen een beperkte toename van de bebouwing reeds afbreuk doen aan de kernkwaliteiten van dat landschap, terwijl in andere landschappen een zelfde toename van bebouwing geen gevolgen hoeft te hebben voor de aanwezige kernkwaliteiten. Voor EHS-, NB-, VHR-gebieden en robuuste ecologische verbindingen blijft, ook binnen nationale landschappen, het elders in deze nota verwoorde beleid, onverminderd van toepassing. Ook de wet- en regelgeving, zoals de Reconstructiewet concentratiegebieden, zijn onverminderd van kracht.

Provincies zijn verantwoordelijk voor de uitwerking van het beleid voor nationale landschappen. De globale begrenzing van de nationale landschappen is weergegeven op kaart 7. Provincies nemen, op basis van de globale begrenzing op deze PKB-kaart, een gedetailleerde begrenzing van de nationale landschappen op in hun streekplannen en werken daarin de per nationaal landschap benoemde kernkwaliteiten uit. Deze zijn leidend voor de ruimtelijke ontwikkeling. Het rijk zal het streekplan hierop toetsen. Op de PKB-kaart 9 is de precieze begrenzing van het nationaal landschap Groene Hart opgenomen. Deze begrenzing is, ten opzichte van de eerdere begrenzing van het Groene Hart in de Vierde Nota over de ruimtelijke ordening Extra (Vinex), op een paar plekken aangepast (zie [paragraaf 4.2.3](#)). Provincies en – voorzover relevant - de WGR-plusregio's, dienen deze begrenzing van het Groene Hart over te nemen in de streek- en structuurplannen. Zie voor het Groene Hart en het in dat kader op te stellen ontwikkelingsprogramma [paragraaf 4.2.6](#).

Het rijk zal vanuit het ILG via cofinanciering een bijdrage leveren aan investeringen en beheerskosten. Voor elk nationaal landschap zijn daarvoor afspraken tussen het rijk en de provincies nodig op basis van integrale uitvoeringsprogramma's. Alleen in bijzondere situaties, waar sprake is van een complexe (her)inrichtingsopgave, zijn gebiedsuitwerkingen gewenst. Voor dergelijke gebiedsuitwerkingen zal het rijk de planvorming faciliteren. In de integrale uitvoeringsprogramma's van de nationale landschappen is specifiek aandacht nodig voor de grondgebonden landbouw, natuur, toerisme en recreatie en de veenweideproblematiek.

De grondgebonden landbouw is een belangrijke drager van het cultuurlandschap. Om die betekenis te kunnen handhaven is een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw in de nationale landschappen gewenst. Omdat de productie van agrarische producten niet altijd voldoende oplevert om een landbouwbedrijf op lange termijn te continueren, kan verbreding van de bedrijfsvoering nieuwe kansen bieden en bijdragen aan voortzetting van het agrarisch beheer van het cultuurlandschap. Voor landbouwbedrijven die moeten produceren

onder zware natuurlijke of landschappelijke handicaps, zal het rijk bekijken of financiële middelen vanuit de EU beschikbaar kunnen worden gemaakt.

Natuurgebieden in nationale landschappen dragen bij aan de identiteit van het cultuurlandschap en de recreatieve gebruiks- en belevingswaarde. In dat opzicht versterken het beleid voor de nationale landschappen en voor de EHS elkaar. Natuurontwikkeling en -beheer vindt daarom plaats in harmonie met de gebiedsspecifieke landschapskwaliteiten. Ook buiten de natuurgebieden is veelal sprake van een hoge natuurkwaliteit, met name gekoppeld aan het netwerk van gebiedseigen landschapselementen, slootkanten en watergangen. Versterking en beheer van deze netwerken zijn gewenst om natuurgebieden met elkaar te verbinden, leefgebieden voor planten- en diersoorten in stand te houden en de landschappelijke en recreatieve kwaliteit van nationale landschappen te behouden en te vergroten.

De toeristisch-recreatieve betekenis van nationale landschappen is groot en het is belangrijk dat deze in de toekomst toeneemt. In de nationale landschappen zal rekening moeten worden gehouden met ruimte voor nieuwe vormen van toerisme en recreatie en uitbreiding van bestaande voorzieningen (waaronder horeca en verblijfsrecreatie) voorzover die aansluiten en passen in de kernkwaliteiten van het betreffende gebied. Daarnaast is van belang het segment van de extensieve, op de beleving van natuur en landschap gerichte recreatie. Met name voor deze vorm van recreatie dient de publieke toegankelijkheid van het landelijk gebied te worden vergroot, door middel van de aanleg van wandel-, fiets- en ruitersporen, vooral in landbouw- en natuurgebieden. Provincies gaan daarmee actief aan de slag.

De veenweidegebieden zijn internationaal gezien unieke cultuurlandschappen. De grondgebonden landbouw is een belangrijke drager van dit cultuurlandschap. Deze unieke waarden zullen op den duur steeds meer verdwijnen door inklinking en oxidatie van het veen, ten gevolge van de ontwatering voor landbouw en de verstedelijking. Dit proces wordt nog versneld door het 'scheuren' van het grasland ten behoeve van andere teelten. De bodemdaling die daarvan het gevolg is, brengt grotere risico's op wateroverlast met zich mee, leidt lokaal tot toenemende verzilting en vergroot de kosten voor de bestrijding van verzakkingen, voor schadevergoedingen en voor het waterbeheer. De oxidatie van het veen draagt bij aan de uitstoot van broeikasgassen en eutrofiëring van oppervlaktewater. Gezien de regionale verschillen in de problematiek is een gedifferentieerde aanpak van de problematiek van de veenweidegebieden gewenst. Centraal daarin staat het gebiedsspecifiek handhaven of verhogen van de grondwaterstanden, het al dan niet aanpassen van het grondgebruik, dan wel het uitsluiten van activiteiten die leiden tot peilverlaging:

- Voor delen van het veenweidegebied waar een zeer sterke bodemdaling optreedt, of die onderhevig zijn aan zoute kwel, heeft de strategie van volledige vernatting de voorkeur. In veel situaties betekent dit een verandering van het grondgebruik. Volledige vernatting betekent het behoud van veen, maar leidt tot verandering van het landschapsbeeld. Het watersysteem wordt ontlast, maar er ontstaat geen extra capaciteit voor de opvang van piekbelastingen;
- Voor delen met een sterke bodemdaling is een peil ca. -40 cm gewenst (beperkte vernatting). In een aantal delen is dit het gangbare peil, voor andere houdt dit een vernatting in. Dit laatste leidt tot een extensivering van het - voornamelijk agrarische - grondgebruik;
- In delen met een matige bodemdaling kan een waterpeil van ca. -60 cm worden gehandhaafd.
- Daar waar het veenpakket zodanig dun is dat maatregelen geen effect meer hebben (40 - 60 cm), worden geen eisen aan de waterpeilen gesteld. In deze situatie is het, vanuit het oogpunt van bodemdaling, ook niet nodig om eisen te stellen aan het scheuren van grasland.

Bovenstaande strategieën voor de veenweidegebieden zijn in ieder geval relevant voor de uitwerking van het beleid voor de nationale landschappen Groene Hart en Noord-Hollands Midden, maar kunnen ook in (delen van) andere nationale landschappen aan de orde zijn. Het rijk zal de financiële mogelijkheden (Europees en nationaal instrumentarium) onderzoeken die noodzakelijk zijn om bovenstaande strategieën te kunnen mede financieren. Ten opzichte van het beleidsvoornemen van de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening ('PKB deel 1'), is de selectie van nationale landschappen gewijzigd. De (voorgenomen) nationale landschappen uit deel 1 van de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening en de zoekgebieden voor provinciale landschappen uit deel 1 van het Tweede Structuurschema Groene Ruimte zijn samengevoegd. Uit deze verzameling gebieden zijn die landschappen geselecteerd die als internationaal zeldzaam of uniek, dan wel als nationaal kenmerkend kunnen worden beschouwd. Hierdoor zijn het aantal en de omvang van de nationale landschappen beperkt gebleven. Door toepassing van deze selectiecriteria zijn de Hoeksche Waard en delen van de Zeeuws-Zuid-Hollandse Delta en het Rivierengebied afgevalen als nationaal landschap. Op basis van het advies van het Natuur- en Milieuplanbureau op de delen 1 van de Vijfde Nota en het Tweede Structuurschema Groene Ruimte is de polder Arkemheen-Eemland als nationaal landschap toegevoegd.

Het rijk wijst de volgende gebieden, met de daarbij beschreven kernkwaliteiten, aan als nationaal landschap (kaart 7): Groene Hart, Middag-Humsterland, Noordelijke Wouden, Westergo, Zuidwest Friesland, Drentse Aa, IJsseldelta, Noordoost-Twente, Graafschap, Achterhoek, Gelderse Poort, Veluwe, Rivierengebied, Noord-Hollands Midden, Zuidwest Zeeland, Groene Woud, Heuvelland, Arkemheen-Eemland, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam.

1. Groene Hart

Dit nationaal landschap bestaat uit drie met elkaar samenhangende delen: het Hollands-Utrechts veenweidegebied, de 'waarden' en de plassen, met elk hun eigen kernkwaliteiten.

De kernkwaliteiten van het Hollands-Utrechts veenweidegebied:

- grote mate van openheid;
- strokenverkaveling met hoog percentage water-land;
- veenweidekarakter.

De kernkwaliteiten van de 'waarden' (Alblasserwaard, Krimpenerwaard, Lopikerwaard):

- verkavelingspatroon;
- groen karakter door beplante dijken en kades;
- grote mate van openheid.

De kernkwaliteiten van de plassen (met name de Vinkeveense, Loosdrechtse, Nieuwkoopse en Reeuwijkse plassen):

- besloten oeverwal met vele buitenplaatsen;
- open veenplassen;
- veenweidekarakter.

Het polderlandschap is doorsneden door rivieren die de ontginningen in afzonderlijke eenheden verdelen. De langgerekte smalle weidepercelen die samen open ruimtes vormen, worden omzoomd door waterlopen, lintdorpen en, vaak met bomen en struiken begroeide, dijken en kaden. Als totaal komt het gebied groots en open over. In deze open ruimte is water dominant aanwezig in de hoge slootwaterstanden en de uitgestrekte plasseengebieden. In het noordelijk en oostelijk deel van het Groene Hart liggen respectievelijk belangrijke cultuurhistorische waarden van respectievelijk de Stelling van Amsterdam (is opgenomen op de UNESCO-lijst van werelderfgoed) en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

De begrenzing van het Groene Hart is aangepast naar aanleiding van de in deze nota gemaakte keuzen met betrekking tot de verstedelijking in de Randstad. In hoofdstuk 4 ([paragraaf 4.2](#)) wordt ingegaan op de Randstad Holland en de ontwikkeling van het Groene Hart als integraal onderdeel daarvan.

14. Noord-Hollands Midden

De kernkwaliteiten:

- grote openheid;
- geometrische inrichtingspatroon in droogmakerijen;
- strokenverkaveling.

Het zeer open veenweide- en droogmakerijenlandschap van Noord-Hollands Midden zijn het archetype van een 'Hollands landschap'. Het bestaat uit een laag gelegen veenweidegebied met daarin zeer laag gelegen droogmakerijen omzoomd door dijken en ringvaarten. Het veenweidegebied is van nature zeer nat en het laagveenpakket is van natuurhistorisch belang en kenmerkend voor laag (West-) Nederland. Het veenweidegebied wordt gekenmerkt door een strokenverkaveling vanuit ontginningslinten en is in te delen in rijpolders en vaarpolders. Het is van groot nationaal en internationaal belang voor weidevogels. De 17e eeuwse rationeel ontgonnen droogmakerijen vormen een onderdeel van het Nederlandse cultureel erfgoed. De Beemster is zelfs opgenomen als werelderfgoed op de UNESCO-lijst. De droogmakerijen zijn meesterwerken van de Nederlandse ingenieurskunst, maar ook van de ruimtelijke planning en inrichting en de landschapsbouw 'avant la lettre'. Zij hebben een regelmatig gridverkaveling in wegen, waterlopen en beplanting, en vormen grote open ruimten die door dijken omsloten zijn. Tevens is in het gebied een gedeelte van de Stelling van Amsterdam (dat ook tot het werelderfgoed behoort) te vinden.

19. De Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)

De kernkwaliteiten:

- samenhangend systeem van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen;
- groen en overwegend rustig karakter;
- openheid.

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is van oorsprong een militaire verdedigingslinie ter bescherming van de grote steden in het westen. De Linie is 85 kilometer lang en loopt van noord naar zuid van Pampus/ Muiden tot in de

Brabantse Biesbosch. Aan de linie is gebouwd vanaf het begin van de 19e eeuw tot aan de Tweede Wereldoorlog. Aan de oostkant van de verhoogde hoofdverdedigingslijn kon het land via een ingenieus stelsel van waterinlaten in enkele dagen onder water worden gezet. Op de vele kwetsbare plaatsen zijn forten gebouwd met open schootsvelden. Het noordelijk deel van de linie valt samen met de Stelling van Amsterdam. De Nieuwe Hollandse Waterlinie zal op termijn worden genomineerd als werelderfgoed bij UNESCO. Bij de uitwerking van ruimtelijke plannen zal invulling worden gegeven aan de drie ambities van het ‘Linieperspectief Panorama Krayenhoff’: Als deel van het nationale geheugen moet de linie weer bijdragen aan het historisch besef en de regionale identiteit. De ecologische functie van de linie moet, in samenhang met de aanwezige landschappelijk en cultuurhistorische waarden, worden versterkt. De NHW moet bijdragen aan de (regionale) wateropgave. Voor die delen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie die niet samenvallen met andere nationale landschappen geldt het planologisch beleid zoals opgenomen onder 3.4.1. Werelderfgoed. Provincies en gemeenten dienen het ‘Linieperspectief Panorama Krayenhoff’ een goede vertaling in streek- en bestemmingsplannen te geven. De aanwijzing van de Nieuwe Hollandse Waterlinie tot nationaal landschap leidt hiermee niet tot nieuwe beperkingen.

Paragraaf 4.2.3

Bestuurlijke afstemming

De komende jaren investeert het rijk miljarden in de Randstad. Die investeringen staan niet op zichzelf, maar vormen samen met investeringen door de particuliere sector en door provincies en gemeenten, het ontwikkelingspotentieel voor de Randstad. De kunst is om met beleid en investeringen van rijk, provincies en samenwerkende gemeenten synergie te bereiken. De investeringen van het kabinet richten zich met name op de nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur. Voor samenhangende besluitvorming en afgestemde besluitvorming in de deelgebieden Noord- en Zuidvleugel, regio Utrecht en het Groene Hart, functioneren goede bestuurlijke samenwerkingsverbanden. Voor een samenhangende en afgestemde besluitvorming tussen regionale partijen en de meest betrokken departementen functioneert sedert 1998 de Bestuurlijke Commissie Randstad (BCR). Het kabinet acht die bestuurlijke structuur van belang om de door het kabinet gewenste ontwikkelkracht ook om te zetten in samenhangende realisatie van projecten van rijk en regio. De door de regio opgestelde integrale ontwikkelingsbeelden voor (delen van) de Randstad^[3] vormen dan ook een belangrijke referentie voor het ontwikkelingsperspectief van het rijk voor de Randstad en voor besluiten van het kabinet over de verstedelijking, infrastructuur en groene ruimte.

Op basis van het ontwikkelingsperspectief (4.2.4) en de beleidsuitspraken (4.2.5) zal in de BCR op regelmatige basis overleg plaatsvinden over uitwerking, verdere visievorming en formulering van gezamenlijke uitvoeringsprioriteiten gericht op samenhang naar plaats en tijd. De Uitvoeringsagenda Nota Ruimte dient daarbij als een ‘voertuig’. Afspraken over concrete uitvoeringsovereenkomsten en eventuele rijksbijdragen zullen met elke provincie, en waar nodig andere betrokken overheden, afzonderlijk worden gemaakt.

voetnoten

- [3] 1. Van Randstad naar Deltametropool, ontwerp ontwikkelingsbeeld, Regio Randstad juni 2003
2. Document Derde Noordvleugelconferentie, Noordvleugeloverleg september 2003
3. De Zuidvleugel van de Randstad, Bestuurlijk Platform Zuidvleugel, december 2003
4. Groene Hartvisie, provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht, mei 2000

Randstad Holland

De Randstad Holland is het politieke, bestuurlijke, sociale en culturele hart én de belangrijkste economische motor van Nederland. Het is ook een gebied met zeer complexe ruimtelijke en bestuurlijke opgaven. De ruimtedruk is hoog en tal van functies strijden om de ruimte. De bereikbaarheid over de weg staat onder druk en er zijn verouderde stedelijke gebieden met grote ruimtelijke en sociale vernieuwingsopgaven. Er zijn ook investeringen nodig om de Randstad te beschermen tegen overstromingen als gevolg van zeespiegelstijging en bodemdaling.

De komende jaren investeert het rijk miljarden in de Randstad, vooral in de nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur. Daarnaast worden investeringen gedaan door de particuliere sector en door provincies en

gemeenten. De kunst is dit ontwikkelingspotentieel optimaal te benutten door synergie te bereiken tussen alle betrokken partijen.

Het stedelijk netwerk van de Randstad valt samen met belangrijke onderdelen van de nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur en speelt daarmee een grote rol bij de realisering van de doelen van de Nota Ruimte. In de nota wordt een samenhangend ontwikkelingsperspectief geschetst voor de Randstad als geheel, aangevuld met enkele specifieke beleidskeuzen van het rijk voor de Noordvleugel, de Zuidvleugel, de regio Utrecht en het Groene Hart. Op grond van deze hoofdlijnen kunnen de decentrale overheden het ruimtelijk beleid verder vormgeven. Het ontwikkelingsperspectief is erop gericht de ruimtelijke, culturele en economische diversiteit van de Randstad te behouden en te versterken, en de eigen ruimtevraag binnen de Randstad op te vangen.

Om hun internationale positie te versterken, kunnen de twee belangrijke trekkers van de Randstad, de mainports Schiphol en de Rotterdamse haven, zich binnen de vastgestelde wettelijke milieukaders verder ontwikkelen. Nieuwe verstedelijking wordt zo gepland dat de ontwikkelingsmogelijkheden van de mainports er niet onnodig door worden beperkt. Ook worden knelpunten op de hoofdverbindingssassen met de mainports met voorrang aangepakt, onder andere door ontbrekende schakels aan te leggen, zoals de A4 tussen Delft en Schiedam.

Het beleid is erop gericht dat de Amsterdamse Zuidas uitgroeit tot een toplocatie voor internationaal opererende bedrijven en instellingen en Groot-Amsterdam zich verder ontwikkelt als centrum van kennis en innovatie. Met aansluiting op het Europese netwerk van hogesnelheidstreinen, worden daarnaast de stationsgebieden van Rotterdam, Den Haag en Utrecht geherstructureerd en ontwikkeld als hoogwaardige woon- en werkmilieus. De economische structuur van Rotterdam en omgeving moet veelzijdiger worden. Kansen voor verbetering liggen in de verdere ontwikkeling van het culturele aanbod en de zakelijke dienstverlening, vooral in de ICT-sector. De agrobédrijven van de greenports in het Westland, de Bollenstreek en Aalsmeer behouden en versterken hun positie op de wereldmarkt door herstructurering en een goede bereikbaarheid.

Becijferd is dat tussen 2010 en 2030 rekening moet worden gehouden met een vraag naar ruim 8000 hectare bedrijventerreinen en ruimte voor 360.000 tot 440.000 woningen. Een deel van de woningen kan worden gebouwd door 'verdichting' in bestaand stedelijk gebied. Vooral oude en achteruitgegangene stadswijken kunnen aan aantrekkelijkheid winnen door herstructurering en vernieuwing. Ook bedrijventerreinen voldoen niet altijd meer aan de huidige eisen. Soms is revitalisering een optie, maar in geval van functieverlies (zoals bij verouderde spoorwegemplacements, haven- en industriegebieden) kan transformatie in nieuwe woon- en werkgebieden een reële mogelijkheid zijn.

Het woon- en leefklimaat van de steden wordt ook verbeterd door het aanbieden van voldoende sport-, recreatie- en ontspanningsmogelijkheden in en om de stad. Ook de voormalige rijksbufferzones en strategische groenprojecten kunnen meer worden ingericht ten dienste van de groene (en blauwe) recreatie. De begrenzing van deze groengebieden is een verantwoordelijkheid van de provincies. Reeds lopende strategische projecten, zoals De Venen, Krimpenerwaard en Hollandsche IJssel, worden versneld aangepakt.

Het is onvermijdelijk dat ook buiten bestaande stedelijke gebieden woningen worden gebouwd. Wel worden deze nieuwe uitleglocaties zoveel mogelijk aangesloten op de steden en op bestaande verkeers- en vervoersvoorzieningen. Het accent zal liggen op de uitbreiding van groene woonmilieus: daarnaar bestaat de grootste vraag. Nieuwe verstedelijkingsrichtingen moeten integrale oplossingen zijn met betrekking tot wonen, werken, infrastructuur, water, groen en andere voorzieningen.

De Randstad onderscheidt zich onder andere van andere grote verstedelijkte gebieden in Europa door de aanwezigheid van het Groene Hart met zijn unieke recreatieve, landschappelijke en natuurkwaliteiten. Het Groene Hart wordt vaak gezien als het stille oog van een orkaan. Toch is dat beeld van verstilde rust eenzijdig. Het Hart herbergt twee zielen in één borst: het is ook een economisch vitaal gebied dat, om die vitaliteit te behouden, enige ontwikkelingsruimte nodig heeft. Voor het Groene Hart staat verbetering van de landschappelijke kwaliteit voorop: daarbij past geen grootschalige verstedelijking.

De vraag naar nieuwe woningbouwlocaties is het grootst in de Noordvleugel van de Randstad. Tegelijk is dat het gebied met de grootste economische dynamiek en diversiteit. Schiphol is een belangrijke economische motor, omringd door concentraties van logistieke en transportactiviteiten en internationale hoofdkantoren. De zoekruimte voor nieuwe woongebieden is in de Noordvleugel dan ook beperkt.

Ruimte voor verstedelijking moet grotendeels worden gevonden in het gebied Haarlemmermeer-Amsterdam-Almere. Vooral Almere zal fors worden uitgebreid. Hoe groot deze uitbreiding zal moeten zijn, hangt af van de

economische ontwikkeling en van de vraag of Amsterdam erin zal slagen zijn grote ambitie voor binnenstedelijk bouwen waar te maken. Lukt dat maar ten dele, dan zou mogelijk extra groei van Almere nodig zijn. Gezien de diverse onzekerheden heeft het kabinet ervoor gekozen uit te gaan van een middenvariant voor de groei van Almere tussen 2010 en 2030, met circa 40.000 woningen.

Dit vergt naar verwachting extra rijksinvesteringen in de verkeersvoorzieningen. Het rijk zal een planstudie starten naar de ontsluiting van Almere voor deze 'middenvariant' en voor een hogere groeivariant. De consequenties van een geringere groei dan de middenvariant worden eveneens meegenomen. In de planstudie zullen onder andere het uitweg-stroomlijntracé, doortrekking van de A6 naar de A9 en een IJmeerverbinding worden onderzocht. Het rijk zal op basis van de middenvariant een voorlopig besluit nemen over een financiële reservering voor verbetering van de ontsluiting van Almere. Uiterlijk in 2006 wordt bekeken of de uitgangspunten voor de keuze van de middenvariant nog steeds geldig zijn.

Ook aan de zuidkant van de as Haarlemmermeer-Schiphol-Amsterdam is een ook uitbreiding van verstedelijkingsruimte gewenst. Bovendien moet daar ruimte worden geboden aan strategisch groen, natuur, water en bedrijventerreinen.

Voor de zone Haarlemmermeer e.o. is een nadere verkenning van de verstedelijkingsmogelijkheden nodig, waarbij rekening wordt gehouden met de ruimtelijke beperkingen van Schiphol en de greenport Bollenstreek, benodigde woningbouw en water. De provincies Noord- en Zuid-Holland zullen in opdracht van het rijk in overleg met andere betrokkenen een integrale gebiedsuitwerking maken voor deze buiten het Groene Hart liggende zone.

Het kabinet besluit nog in 2004 over sluiting van het marinevliegveld Valkenburg. Na sluiting zou ook op die plek verstedelijking mogelijk zijn, maar dan wel in lage dichtheden en in evenwicht met de opgaven voor groen en water.

In de Zuidvleugel wordt onder andere gebouwd in de bestaande steden. Het beleid van de betrokken decentrale overheden is erop gericht de bestaande infrastructuur (zowel spoor als weg, in onderlinge samenhang) beter te benutten, en derhalve een substantieel deel van de verstedelijkingsopgave nabij met name bestaande stations en infrastructuur te realiseren. Voor grootschalige verstedelijking creëert het rijk ruimte in de driehoek Rotterdam-Zoetermeer-Gouda (met name in en rond de Zuidplaspolder bij Gouda).

De provincie Utrecht werkt aan mogelijk grote stedelijke uitbreidingen, zoals Rijnenburg, binnen de randvoorwaarden van de Nota Ruimte. Bij de bouw moet uitdrukkelijk rekening worden gehouden met de wateropgave. Verder mag de verstedelijking niet leiden tot knelpunten op verkeersplein Oudenrijn